



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

### **De Ecclesiastica Hymnodia Libri Tres**

**Secchi, Anacleto**

**Antverpiæ, 1634**

Cap. IV. Angelorum præsentia cogitata eamdem attentionem promouet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-45942](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-45942)

## CAPVT IV.

*Angelorum præsentia cogitata eandem  
attentionem promouet.*

SANCTORVM Angelorum præsentia aliquibus *Angelorum*  
forſan, ijs præſertim qui nondum affueſcere *præſentia fa-*  
aut peruenire potuerunt ad diuinam præſentiam *cilè poteſt*  
concupiendam, facilius adiumentum ad attentio- *concupi ab*  
nem poterit afferre: ſicut etiam facilius eſt ho- *homine.*  
mini ipſorum Angelorum concipere conditionē,  
cūm ſæpè ſæpiùs ſub humana forma viſi ſint in-  
ter homines deſcendere, præſertim cūm omnium  
ſanctorum Doctorum & Patrum communis ſit  
ſenſus, ſanctos Angelos adſtare in noſtris Tem-  
plis, præcipuè tempore diuinorum Officiorum.  
Qui ſenſus auctoritate ſacræ Scripturæ maximè  
comprobatur. Cuius rei, ad maiorem pfallentiū  
ſtimulum, illuſtiora proferam teſtimonia, tam  
ex Scripturis quàm ex Patribus deſumpta.

In primis nobilis Pauli Apoſtoli locus hanc vr-  
get veritatem, dum ſanctus Apoſtolus docere  
vellet mulieres Chriſtianas Corinthias, quanta *Mulieres*  
modestia & reuerentia ad Tempſa Dei deceret ac- *velum in*  
cedere, præſertim circa uſum veli ſupra caput, *Eccleſijs ge-*  
quo numquam licitum eſt carere mulieres ho- *rere debent.*  
neſtiores dum in publicum exeunt, maximè Ec-  
cleſiam adeuntes; adhibet reuerentiam Angelis  
debitam, qui in Eccleſijs ſanctis reperiuntur: *Ideò* I. Cor. II.  
*debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter*  
*Angelos.* Illa dictio *poteſtatem* ſignificat velamē,  
de quo paulò antè apertius fuerat locutus docens,  
quòd ſi qua mulier libertatis cupida eo nolleſt vri,

in pœnam suæ libertatis, turpiter deberet tondere. *Si non velatur mulier, tondeatur.* Hoc velut tanto cum rigore suadebat Paulus, propter honorem & reuerentiam Angelorum, ait S. Hieronimus, qui Ecclesiæ assistere perhibentur. Licet

*Angelorū nomine Sacerdotes intelligi aliquando possunt.*

nonnulli Doctores interpretentur Angelos, id est Sacerdotes, qui Angelicam debent profiteri puritatem, sicut Angelorum exercent munia corporales, ne aspectu mulieris aliquo modo offenderentur: nihilominus germanior & communis omnium sensus est de Angelis sanctis, qui cœlestia Tempia oberrare, & quasi testes à Deo positi obseruare & explorari fideiū gestus, vota, velut & modestiam. Ita S. Chrysostomus, quem secuti sunt alij sancti Expositores, Theodoretus Angelus, Thomas, Hieronymus, Theophylactus, declarantes hanc Pauli epistolam.

D. Chryf. Hom. 26. in 1. Cor. 11. & Serm. de Ascens.

Huic Pauli doctrinæ inhærentes sancti Patres pro comperto habent hanc veritatem, eamq; supponunt tamquam infallibilem. Diuus Dionysius

D. Dion. de Cœlesti Hier. c. 5. & 9.

Areopagita, præcipuus Pauli discipulus, sæpe mentionem facit de Angelis vltimi ordinis, tamquam præsidentibus Ecclesiasticæ Hierarchiæ & Sacrorum ministerio. Hinc aiebat D. Chrysostomus: *Per id tempus & Angeli Sacerdotum adstant Missæ & cœlestium Potestatum vniuersus ordo clamores excitat, & chorus altari vicinus, in illius honorem qui immolatur, Angelorū choris plenus est, id quod credere abundè licet vel ex tanto Sacrificio quod tunc peragitur.* Multus est hic sanctus Doctor in hac doctrina sæpè inculcāda, quòd vbi adest sanctissimum Eucharistiæ Sacramētum, adfint semper plurimi Angeli, qui tamquam milites adstant supremo Imperatori. Loquebatur D. Chrysostomus

D. Chryf. l. 6. de Sacer. Angeli adstant Missæ Sacrificio.

mus

mus non solum quia sic sentiebat, ob Pauli doctrinam; sed etiam quia non semel Angelos videre tempore diuinissimi Sacrificij dignus fuit, uti de ipso narrat luculentissimus scriptor B. Nilus in quadam Epistola ad Anastasium Episcopum his verbis aeterna memoria dignis: *Ioannes Sacerdos admirandus, Ecclesiae Constantinopolitanae, imo vero totius orbis spendor, vir animi perspicacis, omni fere tempore videbat Domum Domini referatam Angelorum coetu, & tunc in primis, cum diuinum & incruentum Sacrificium offerebatur; quo quidem tempore, stupore & latitia plenus, rem praecipuis amicis spiritualibus priuatim enarrauit.*

B. Nilus  
Epist. ad  
Anastaf.

Deinde pergit describere qualitatem & gestus Angelorum adstantium, & ministerium praebentium huic Sacrificio dicens, eos visos esse splendidissimas stolas indutos, nudis pedibus, intentis oculis, pronos altari, magno cum silentio & reuerentia circumstantes diuinum mysterium. Saepè hic vir sanctus vrgebat hanc Angelorum praesentiam, ut suis Antiochenis & Constantinopolitanis suaderet modestiam, reuerentiam, attentionem & silentium in Ecclesijs.

Angelorum  
reuerentia  
in Ecclesijs

*Contemplare obsecro* (dicebat aliquando) *adstat mensa Regis, adsunt Angeli mensae huius ministri, adest Rex ipse, & tu oscitans stas? Iterum alibi ait: Scio quia non vides, audi tamè, quia Angeli praesentes sunt ubique, maxime in Domo Dei, ubi astant Regi, & omnia*

D. Chryf.  
Hom. 3. in  
Epist. ad  
Ephes.  
Homil. 15.  
in Epist. ad  
Heb.

*sunt plena incorporeis illis Virtutibus.* Si tantam reuerentiam & compositionem totius hominis requirebat hic sanctus Episcopus à laicis, quando in Ecclesia adesse contingeret coram sanctissimo Eucharistiae Sacramento, quid par est nos Ecclesiasticos exequi, quando eidem augustissimo Sa-

R 5. cramento

cramento adstamus oraturi Psalmis & Hymnis nos, inquam, deputati ad munus & seruitium tam proximum Deo. Ad nos spectare possunt verba illa verè ignita eiusdem sancti viri, vt incitet propter hanc Angelorum in Ecclesiis assistentiam: *Nescis quòd cum Angelis stas, cum illis cantas, cum illis Hymnos dicis?* sicut itaque magnos hos habemus auditores & spectatores nostri cantus, ita magna nobis opus est reuerentia erga illos. Nemo tamen sibi persuadeat, Angelos sanctos solummodò adstare in Tempore vbi asseruatur aut conficitur Eucharistiæ mysterium, non verò in Oratorijs aut extra templum Sacrificij; nam statim ac in Ecclesias seu Oratoria conuenimus Hymnos dicturi, aut alio modo oraturi, præsertim quando agitur de precibus istis publica causa faciendis, adsunt Angeli, & orent nobiscum, & testes sint nostrorum verborum.

*Angeli  
tempore  
precum ad-  
uolant o-  
rantibus.*

Huius etiam veritatis luculentissimos probèram testes ad nostram doctrinam. Quorum primum produco Venerabilem Bedam discretè scribentem de hac re: *Maximè tamen, ait, Angelis nobis spiritus adesse censendi sunt cum diuini specialiter mancipamur obsequijs, id est, cum Ecclesiam ingressi, vel Lectionibus sacris aurem accommodamus, vel Psalmodiæ operam damus, vel orationi incumbimus.* Sed ante omnes nostræ Ecclesiæ Doctores pronuntiauerat Psalter ipse, quòd quando ad psallendum accedebat, tunc sibi certissimè persuadebat, ad Angelorum conspectum & consortium transire: *In conspectu Angelorum psallam tibi, adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.* Quo loco aduertit diuinus Chry-

Beda lib. 6.  
in Lucam.

Psal. 137.

Chryſoſtomus ab aliis legi, *Coram Diis modula-*  
*bor tibi*; nomine Deorum Angelos appellans, vt  
 maiorem in ſe reuerentiam erga eos concipiat,  
 tamquam res diuinas. Deinde vtitur verbo *co-*  
*ram*, quod ſignificat præſentiam realem & actua-

lem; quia illos concipiebat ſibi præſentes, quaſi  
 eos propriis oculis cernens. Qua pia cogitatione  
 munitus ſanctus vir, pſallendi munus aggredie-

batur ea attentione & reuerentia, quæ maiesta-  
 tem & auctoritatem decet talium auditorum &  
 ſpectatorum.

Hæc Angelorum præſentia plures in nobis  
 gignit bonos effectus valdè etiam vtilis. In pri-  
 mis, aiebat Origenes, adſtantes Angeli obſervant  
 noſtras preces; & ſi eas attentas & pias cogno-  
 ſcunt, ſtatim ad Deum deferunt, & offerunt ex-

Orig. Ho-  
 mil. 9. in  
 Leuit.

Ex Angelo-  
 rum præ-  
 ſentia quot  
 nobis deri-  
 uent bona.

Angeli of-  
 ferunt pre-  
 ces noſtras  
 Deo.

oblata

Tob. 12. oblata Deo: *Ego obtuli orationem tuam Domine*

Et in Apocalypsi visi sunt Angeli ad Deum per

Apocal. 8. ferre orationes piorum: *Et ascendit fumus*

*sanctorum de orationibus Sanctorum de manu Angelorum*

*coram Deo. Hoc, inquam, beneficium inde nobis*

*provenit, quando ea oramus psallimusque*

*attentione qua par est; sin minus, nulla de nostris*

*Hymnodiis aut orationibus habetur ratio*

*Imò si tristitiæ capaces essent Angeli sancti, maxi-*

*mè tristarentur, videntes nos mente alienos*

*Deo; sicut hilares & iucundos se exhibent, quando*

*Hymnodiaè attentam observant executionem.*

*Diligentes sunt & studiosi in hoc oblationis*

*munere circa verba, modum, gestum, compositionem,*

*ut pronuntiare non dubitent. ait magnus Basilius,*

*dum ea verba expendunt Hymnographi,*

*Et in templo eius omnes dicunt gloriam,*

*assistere Angelos verba describentes. de qua*

*rem proditum est, D. Bernardum fuisse liquando à*

*Deo dignatum mira visione, quam mox subiiciam,*

*quia multis referta est documentis opportunis.*

*Cùm D. Bernardus interelles nocturnis vigiliis ea puritate ac*

*deuotione que sequebatur, ecce benignitate Domini*

*vidit Angelos iuxta Monachos stantes, & quod quisque*

*eorum psallebat in schedulis, instar Notariorum,*

*tam diligenter excipientes, ut nec minimam*

*syllabam, quamquam negligenter prolatam,*

*omitterent. Scribebant diuerso modo quidam*

*eorum scribebant auro, alij argento, nonnulli*

*atramento, aliqui etiam aqua, quidam nihil penitus*

*scribebant. Admirandus Bernardus nesciebat causam*

*diuersitatis, tunc Spiritus Domini eum interiùs docebat*

*intelligentiam.*

*Qui*

*Angeli diligunt attentiones in oratione.*

*Psal. 28.*

*Lib de Viris illustr. Ord. Cister.*

*Angelorum mira visio facta sancto Bernardo.*

*Angeli scribunt verba orantium.*

Qui auro scribebant, feruorem psallentium & attentionem significabant. Qui argento, minorem quidem feruorem, puram tamen fuisse psallentium intentionem declarabant. Qui atramento, continuum quorundam bonæ voluntatis usum in Hymnodia, licet non cum multa deuotione, notabant. Qui aqua scribebant, exprimebant eos, qui, somnolentia & acedia pressi, vel variis abducti cogitationibus, videntur quidem aliquid signare, sed cor eorum prorsus abstractum non concordare cum voce ostendebant. Nam sicut qui aqua pingit, etsi veros characteres describat, nihil tamen reuera ex eis manet; ita quando cor non concordat cum lingua, tunc huius oratio nullius est apud Deum momenti. Qui tandem nil scribebant, deplorabilem eorum sortem redarguere volebant, qui proprii status & obligationis obliti, ex proposito & voluntariè diuagantur. Tunc diuus Bernardus, recolens illam diui Pauli sententiam, *Omnes sunt administratores spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis, sicut proficientium gratulabatur feruori, sic paterno pietatis affectu deficientium miserebatur tepiditati. Huic euentui attendant dicentes, Deo placitas esse Hymnodias etiam cum voluntaria mentis euagatione expletas. Quomodo placitæ, si ab Angelis, fidelissimis Dei ministris, nihili omnino sunt, nec dignæ, imò indignæ reputantur Codice Dei? Multa à nobis approbantur tamquam bona, quæ à Deo & ab Angelis esse reprobara tandem cognoscemus. Si dicas visionem esse, non rationem, neque argumentum, quibus citi debent assertiones doctrinarum; visionem*

certè

*Euagantes  
voluntariè  
in oratione  
ab Angelis  
negliguntur.  
Hebr. i.*

certè haud nego, dico tamen eam non reptare  
re rectæ rationi: visionemque dico sancti  
Theologi sapientissimi, nec nouum esse Theo-  
gis in re morali, argumenta & rationes ex huius  
modi elicere visionibus. Istæ visiones maioribus  
tunc obtinent vim, quando minimè dissentiant  
à sensu priscorum Ecclesiæ Patrum, sicut de  
præsenti constat visione, quam videmus con-  
nam allatis sancti Chryostomi, venerabilis  
dæ & Origenis auctoritatibus.

Si vnusquisque nostrum oculos Bernardi  
cti haberet, & Angelos conspiceret præsentem  
quando persoluimus diuinum Officium; saltem  
si vnusquisque mentis & fidei oculis sibi rep-  
sentaret hoc spectaculum Angelorum adflic-  
tium & omni diligentia obseruantium, an  
nostra valeant describere siue auro, siue ar-  
to, siue saltem atramento, magnum inde stimu-  
lum ad attentionem sentiret. Hæc cogitatio  
esset momenti, vt, instar pædagogi, animum di-  
rigeret ad omnem pium affectum, nec posset  
animus in ea cogitatione defixus huc illucque li-  
berè vagari; sicut puer coram pædagogo non au-  
det motum aliquem reddere incompositum. Nec  
dedecet pædagogi nomen in re spirituali; nam  
etiam Paulus Apostolus tradidit Galatis, legem  
Moyosaicam pædagogi munus egisse cum populo,  
quasi ducens ad altiore[m] doctrinam legis nouæ.  
*Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex  
fide iustificemur. At vbi venit fides, iam non sumus  
sub pædagogo.* Imò si libet aliquid ad hanc  
rem ex profano Auctore mutuare, dicere possu-  
mus, quòd hoc munus pædagogi maximè An-  
gelo conuenit qui nobis à Deo datus est ad custo-  
diam,

*Angeli  
sunt tam-  
quam pæ-  
dagogi ani-  
marum.*

Galat. 3.

*Angeli cu-  
stodis mun-  
dia.*

diā, qui nobiscum semper conuenit, siue ad negotia, siue ad orationem, siue ad Ecclesiam.

Seneca, agens de modo benè viuendi absque mo- Seneca  
rum errore, tradidit, vnicuique nostrum assigna- Epist. 19.  
tum fuisse à Deo in pædagogum deum inferioris & 110.

ordinis; forsā secutus Platonis doctrinam, qui sicut Deorum nomine Angelos intelligebat, ita de Angelis ad nostram custodiam datis videretur aliquid olfecisse. Magham vim obtineret Angeli

præsentia cogitata in animum nostrum: nam, *Cogitatio*  
experientia teste, cognoscimus, quòd grauis ali- *præsentia*  
cuius viri talis præsentia tantummodò cogitata, *viri grauis*  
potest quemlibet animum componere, & in of- *ad animi*  
ficio virtutis continere. Quemadmodum ali- *compositio-*  
quando docuit diuus Bernardus, vt instrueret, *feri.*

quo modo anima in quolibet loco viuere absque cogitationibus indecentibus posset: *Elige tibi*, D. Bernar.  
ait, *tu ipse hominem consilio meo, cuius vitæ exem-* lib. de Vita  
*plar sic cordi tuo insederit, reuerentia inhaferit, vt* solit.

*quoties eius recordatus fueris, ad reuerentiam cogitati assurgas, & temetipsum ordines, & componas.* & inter cetera ab hac cogitatione, seu recollectione, beneficia reportanda, ait esse propriarum cogitationum puritatem: *Nam omnes cogitationes tuas cum ab eo videri cogitabis, ac si videat, ac si arguat, emendare coges.* Quid operari nobiscum poterit Angeli tam sublimis cogitata præsentia, si hominis mortalis præsentia tantam habet auctoritatem, quantam scribit diuus Bernardus, imò quantam vnusquisque potuit in se ipso experiri? Quotquot in Ecclesia Dei nouerunt sibi hanc Angelorum præsentiam habere familiarem, magnos in omni genere pietatis fecerunt progressus. De sancta Francisca Romana,  
quæ

*Magna er-  
ga Angelos  
in sancta  
Francisca  
deuotio.*

quæ singulari erat pietate erga Angelos afflic-  
tillos sæpè cogitans & inuocans, tradunt Scrip-  
res, quòd non semel fuerit à Deo digna reddi  
eosdem Angelos, quos præsentis cogitabat, occu-  
corporis cernere, & quandoque ab ipsis admitti  
de leuioribus culpis, ex inaduertentia vel lingua  
vel mente admissis. Insuper ad ipsius sanctæ ma-  
lieris vberiore consolationem & profectum, con-  
cessit Deus vnum ex Archangelis qui ei semper  
assisteret, quemadmodum vigintiquatuor annorum  
spatio integro semper astitit ab illa videri  
donec tandem, amoto isto, Deus adscribere  
voluit alium Angelum altioris ordinis & gradus  
nimirum ex sublimioribus secundæ Hierarchie  
qui eam dirigeret & illuminaret, præsertim in  
bonum regimen Virginum ac mulierum secundum  
Monasterio à se instituto viuientium. Magna  
ad sanctitatem adiumentum hausit beata Fran-  
cisca ex hoc pio ad Angelos sanctos affectu. Pe-  
tuit inde faciliùs ac feliciùs eam virtutis ser-  
uare formam, quam in triplici suæ vitæ statu, nempe  
coniugij, viduitatis & claustri, semper tenuit &  
excoluit. Nos quoque, licet non cuiuslibet conce-  
datur gratia Angelos videndi corporeis oculis,  
sicut certi sumus de ipsorum reali præsentia in  
opere Hymnodicæ, si tamen nouerimus oculos  
mentis & cogitationem cordis eisdem addicere,  
magnos utilitatis fructus experiemur. Hæc nam-  
que præsentis Angeli cogitatio profectò cogita-  
tiones attentas ad rem, quam agimus, coget nos  
habere, ne ab illo reprehendamus, vel, ut me-  
liùs dicam, ut ab illo diligamur, & semper ad  
meliora incitemur; vel etiam, ne hostis malignus  
fatanas ansam habeat nostras irridendi Hymno-  
dicæ

dias & orationes, & implendi codicem suum  
 verbis nostris sine attentione prolatis. Ad stare  
 dæmones pfallentibus experientia conuincit, & *Dæmones*  
 in Operis progressu videbimus, obseruantes, si *adstant*  
 valeant aliquid à nobis obtinere, vel extraneas, *orantibus,*  
 vel terrenas, vel turpes etiam suggerendo co- *& scribunt*  
 gitationes. Nos, qui in medio tum bonorum tum *verba.*  
 malorum constituti sumus Angelorum, studea-  
 mus, ex cogitatione vtriusque obiecti tam diuer-  
 si, eandem in nobis augere attentionem, vt An-  
 gelis bonis lætitiā, malis autem tristitiā, no-  
 bis denique vtilitatem adferamus & consola-  
 tionem.

## CAPVT V.

*Animi deuotio pars est Hymnodicæ  
 præcipua.*

**E**NIXE commendatur à sacris Conciliis ani- *Deuotio*  
 mi deuotio ad diuinum Officium ritè persol- *attentionis*  
 uendum, eamque eodem verborum contextu *germana.*  
 cum attentione coniungunt, quia altera ab alte-  
 ra nescit diffidere. Vbi vna reperitur adesse, ibi  
 altera magna facilitate præstò esse contendit; sicut  
 illa deficiente, hæc vllò modo consistere nequit.  
 Quasi dixerim duas sorores attentionem & de-  
 uotionem, ambas Hymnodicæ vtilis, ambas ir-  
 uicem se iuuantes & fouentes. Attentio iuuat de-  
 uotionem, deuotio fouet attentionem. Cùm iam  
 de attentione, nisi pro dignitate, saltem pro neces-  
 sitate sit abundè dictum, nunc postulat locus, vt  
 de deuotione fiat sermo; qualis nimirum illa sit,  
 quibus item modis queat obtineri. Deuotionis

S

duæ